

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„Kisszékelyi csadékötel készítés”
[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:
Kélinger Krisztián
Kisszékelyi Kulturális Egyesület

.....
Kisszékely, 2014. december 29.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Kisszékelyi Kulturális Egyesület, 7082 Kisszékely, Szabadság u. 409.
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Kélinger Krisztián
Levelezési cím: 7082 Kisszékely, Kis u. 388.
Telefonszám: 06/30 351-5354
E-mail cím: kelinger@freemail.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése
Kisszékelyi csádékötél készítés
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások kulturális örökség sport
 természeti környezet turizmus és vendéglátás
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye
Kisszékely
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik
 települési tájegységi megyei külhoni magyarság
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A Kisszékelyi Kulturális Egyesület és Kisszékely Önkormányzata 2014-ben negyedik alkalommal szervezte meg a *Kisszékelyi Aratóünnepet*. Az aratóünnep fő programja a helyi hagyományok szerint zajló *kézi aratás*, melynek egyik fontos előzménye a *kévekötéshez használható kötél* elkészítése. A kötél alapanyagául a mocsárréteken, magassásosokban és mocsarakban kaszálható *mocsári sás*, helyi nevén *csádé* (tudományos, latin nevén *Carex acutiformis*) szolgál. A lekaszált csádéból az aratást megelőző napokban fonják a kötelet. A műveletet a település idős emberei még jól ismerik, így közreműködésükkel a folyamatot felelevenítettük és megőrkítettük.

A csádékötél elkészítésének lépései (1.1. melléklet):

Első lépés: A *csádé levágása*. A *Csádés-tó* melletti, illetve a *Kisszékelyi-patak* mentén tenyésző vizes, ingoványos réteken kasza segítségével vágják le az őshonos csádét (1.2. melléklet). A mocsarakban és mocsárréteken kétféle állományalkotó sásfaj él: a *mocsári sás* (*Carex acutiformis*) és a *parti sás* (*C. riparia*). A csádékötél fonására a keskenyebb levelű *mocsári sás* alkalmas, a *parti sás* merevebb leveleit lehetőség szerint nem kaszálták le.

Második lépés: Az asszonyok éppen úgy, mint aratáskor a búzát, *marokba szedték* a sást, és *kévekbe kötötték* (1.2. melléklet). A sással végzett munka közben nagyon kellett vigyázni, mert olyan éles a levelek széle, mint egy frissen megfent késé.

Harmadik lépés: A **csádé szárítása**. A sást elszállították egy száraz, árnyékos, védett helyre, és az időjárás függvényében néhány napig szárították fonás előtt. A szárító helyen a lehető legnagyobb felületen, egyenletesen szétterítették a csádét. Fonás előtt megvizsgálták az állagát, és ha a meleg miatt nagyon kiszáradt, vízzel locsolták le az alapanyagot.

Negyedik lépés: A **csádékötelek fonása**. Erre az alkalomra többen összegyűltek, hiszen nagyon sok kötél kellett aratáskor (1.3. melléklet). A kötelet fonók hosszú ujjú inget vettek fel, hogy megvédjék magukat az éles levelek okozta sérülésektől, de nem ritkán így is folyt a vér a kezéből fonás közben. A fonás menete a fénykép és videofelvételeken látható. Az alapanyagának és az összezsavarás technikájának köszönhetően szinte *elszakíthatatlan kötelek* készültek. Ezeket tizenkettesével ismét kévékbe kötötték, hogy másnap hajnalban az aratás helyszínére vigyék (1.4. melléklet).

Ötödik lépés: A **csádékötelek felhasználása**. A levágott gabonát a *marokszedő asszonyok* sarló segítségével összefogták és az előre leterített csádékötelekre fektették. Ezt követően a gabonát a csádékötéllel *megkötötték* (1.5. melléklet), majd *keresztekbe rakták*.

A csádékötél alkalmazása *környezetbarát*, míg ugyanez nem mondható el a manapság elterjedt műanyag bálamadzagról. Mivel egykor nem voltak szintetikus kötelek, a kenderből készült kötözök pedig pénzbe kerültek, illetve elkészítésük hosszadalmasabb volt, ezért jó megoldásnak bizonyult a csádéből font kötél. Mivel a csádékötél már a gabona aratása előtt elkészíthető volt, az aratás napján már kora hajnalban rendelkezésre állt a megfelelő, erős kéveköti anyag. Ha az aratás végeztével maradt a kötélből, akkor azt valószínűleg eltették a következő évi aratáshoz. Erre utal az, hogy az egyik kisszékelyi ház padlásán találtunk szépen megfont, évtizedekkel korábban készített csádéköteleket.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A csádékötél készítés a korabeli aratás előkészületeihez tartozó **közösségi tevékenység** volt. Ez a hagyomány – az egyre ritkábbá váló csoportos munkák egyikeként – mind a mai napig megőrződött településünkön. A csádé, mint a környező élőhelyeken tömegesen fellelhető növény, nagyon jó alapanyagának bizonyult a kéveköti kötél elkészítéséhez. A módszer *környezetbarát*, hiszen az aratást követően, a cséplés végeztével az elhasznált csádékötél a szalmával együtt ismét felhasználható volt, nem lett belőle hulladék. Mivel a csádékötél alapanyagául szolgáló mocsári sás a kaszálást követően ismét kinő, állománya a következő évre regenerálódik, ezért ez az eljárás hosszú távon is *fenntartható* bizonyult. Nagyon fontos bizonyítéka ez annak, hogy az egykor itt élt emberek úgy tudtak élni a környezetük által nyújtott lehetőségekkel, hogy alkalmazkodtak az adottságokhoz, és megőrizték a természet javait az utókor számára. A kisszékelyi csádéfonás tehát amellett, hogy egy *nagyon fontos hagyomány*, egyben *az ember természethez való alkalmazkodásának kitűnő példája*.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

1.1. A **csádéfonásról készített filmet** CD-lemezen mellékeljük a dokumentációhoz, emellett az alábbi videó megosztó portálon is megtekinthető: <http://youtu.be/zidw19oWazU>

1.2. A csádé learatása majd kévébe szedése.

1.3. A csádékötél fonása a megfennyasztott sásból.

1.4. Az elkészült csádékötelek csomóba rakva.

1.5. Gabonakéve, csádékötéllal összekötve.

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Nyilatkozat

Alulírott Kélinger Krisztián (lakcím: 7082 Kiszékely, Kis u. 388.) nyilatkozom, hogy a Kiszékelyi Kulturális Egyesület számára átadott saját készítésű fényképek felhasználásához hozzájárulok.

Kiszékely, 2014. december 29.

.....
Kélinger Krisztián